

*Фатхуддінова І. В.,
нотаріус Київського міського
нотаріального округу,
здобувач кафедри адміністративного
та фінансового права,
Національний університет «Одеська
національна юридична академія»*

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ – ОДНЕ З ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Фінансове право є регулятором суспільних (економічних) відносин і одним з факторів управління і забезпечення розвитку економіки, тому правові засоби, за допомогою яких вирішуються економічні завдання, мають важливе значення. Останніми роками спостерігається зростання кількості нормативно-правових актів, які регулюють відносини, пов'язані з публічними фондами коштів. А чи всі ці відносини є фінансовими і регулюються тільки фінансово-правовими нормами? Відповідь на це запитання дає насамперед фінансово-правова наука. Останнім часом питанню джерел фінансового права, як і інших галузей права, вчені почали приділяти пильну увагу. Особливо глибоке дослідження цієї актуальної проблеми провела О. О. Дмитрик [1]. Автор розглянула широке коло проблем джерел фінансового права і зазначила про тенденції їх розвитку. Однак фінансове право, як ніяка інша галузь права, мобільне. За один рік змінилася і обновилася редакція Бюджетного кодексу України. Прийнято Податковий кодекс України. Після ухвалення цих «могутніх» законодавчих актів майже кожного тижня в них вносяться зміни і доповнення. Тому проблема джерел фінансового права не вичерпується.

Конституцію України, як Основний закон держави і джерело фінансового права, потрібно, на нашу думку, сприймати як базовий елемент сучасних джерел фінансового права, фінансовий закон, наділений вищою юридичною силою нормативний правовий акт, що приймається в особливому порядку від імені народу представницьким органом і який створює важливі фінансово-правові норми держави.

Кожний юрист знає, що приписи, вміщені в Конституції держави, є нормами прямої дії, вони і безпосередньо регулюють публічні фінансові відносини. Наприклад, ст. 67 Конституції встановлює обов'язок кожного громадянина сплачувати податки і збори у порядку і розмірах, установлених законом, тобто ця конституційна норма, по-перше, приписує кожному сплачувати податки і збори, по-друге, приписує щороку подавати декларації про свій майновий стан і доходи, отримані за минулий рік у порядку, встановленому законом.

Конституційні основи фінансового права знаходять вираження в його принципах. Виходячи з теоретичних засад фінансового права, його принципи вміщують загальні конституційні положення, розвивають їх, включаючи в них конкретний зміст.

Важко погодитися з тлумаченням джерел фінансового права, коли в основу аналізу явищ фінансово-правової дійсності закликають покласти принцип соціального натуралізму [2]. Це філософська категорія, яка, на наш погляд, не може застосовуватися державою при фінансово-правовому регулюванні.

Ще греки заклали загальнофілософську основу законодавства, стверджуючи, що закон, який розуміється як юридичний акт, не ідентичний закону філософії або інших сфер життя: філософський закон відображає об'єктивний зв'язок явищ. Юридичний закон покликаний бути критерієм для відмежування справедливого і несправедливого; юридичний закон є штучним породженням людського розуму і волі, тобто справою рук людей [3].

Закони, що регулюють фінансові відносини, не однорідні за своїм характером і змістом. По-перше, фінансове право містить кілька фінансово-правових інститутів (чи підгалузей, оскільки підгалузь містить по кілька інститутів), тому тільки норми Конституції України, як Основного закону держави, регулюють відносини у всіх інститутах фінансового права. Але в кожному інституті чи підгалузі фінансового права умовно можна виділити нормативно-правові акти загальної дії і акти про конкретні види відносин, об'єднаних у цій підгалузі.

Нормотворчість держави здійснюється в різних видах і формах та є основою і засобом реалізації фінансово-правової політики. В Україні в основному існують такі форми фінансової нормотворчості: прийняття законів Верховною Радою України та нормативно-правових актів уповноваженими органами держави, підзаконних актів, до яких можна віднести укази Президента України, постанови Уряду України

і нормативні акти міністерств і відомств у межах своєї компетенції. Окремо потрібно визначити фінансові акти, які видають спеціальні фінансові та кредитні органи, – накази, інструкції, листи.

Конституція України передбачає нормотворчість і органів місцевого самоврядування для керівництва місцевими фінансами. Доволі часто компетентними органами видаються індивідуальні фінансові акти як державно-владні приписи з питань фінансової діяльності, що стосуються окремих юридичних або фізичних осіб.

На відміну від Конституції Російської Федерації, яка передбачає можливість прийняття законів на референдумі, стаття 74 Конституції України не допускає вирішення на референдумі питань щодо податків, бюджету та амністій. Це свідчить про особливу важливість фінансових питань для держави. Крім того, ч. 2 ст. 92 Конституції визначено, що всі види фінансової діяльності встановлюються виключно законом.

Список використаної літератури

1. Дмитрик О. О. Джерела фінансового права: проблеми та перспективи розвитку: [монографія] / Дмитрик О. О. – Х.: Віровець А. П. «Апостроф», 2010. – 328 с.
2. Гаврилюк Р. О. Джерела фінансового права України / Гаврилюк Р. О. – Чернівці: Рута, 2003. – С. 7.
3. Оксалытный В. В. Сравнительная теория закона и ее место в юридической компаративистике / Оксалытный В. В. – К.: Институт государства и права им. В. М. Корецкого, 2009. – С. 15–16.